

BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI SHAXSLARARO MUNOSABATLARGA TAYYORLASH STRATEGIYASINING JAMIYAT TARAQQIYOTIDAGI O'RNI VA AHAMIYATI

Dilova Nargiza Gaybullayevna

*Buxoro davlat universiteti dotsenti, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa
doktori*

Annotatsiya: maqolada sharq mutafakkirlari merosi, uning bugungi kundagi ilmiy ahamiyati, sharq mutafakkirlari merosi vositasida bo'lajak o'qituvchilarni shaxslararo munosabatlarga tayyorlash muammosi, bunda milliy an'ana, madaniyat, qadriyatlarga asoslanish, o'qituvchilik kasbining nufuzini oshirish, pedagogik kasbiga qiziqishni rivojlantirish, yangi davr talablari, o'qitish shakllari va modellariga muvofiq bo'lajak o'qituvchilarda shaxslararo munosabatlarni rivojlantirishning dolzarb ahamiyati haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: sharq mutafakkirlari, shaxslararo munosabat, mutafakkirlar merosi, milliy an'ana, madaniyat, qadriyat, o'qitish shakllari, hayotiy ko'nikmalar

Аннотация: В статье наследие восточных мыслителей, его научное значение сегодня, проблема подготовки будущих учителей к межличностным отношениям через наследие восточных мыслителей, на основе национальной традиции, культуры, ценностей, повышение престижа профессии учителя, развитие интереса в педагогической профессии обсуждается новая актуальная важность развития межличностных отношений у будущих учителей в соответствии с требованиями эпохи, педагогическими формами и моделями.

Ключевые слова: Восточные мыслители, межличностные отношения, наследие мыслителей, национальная традиция, культура, ценности, формы воспитания, жизненные навыки

Annotation: In the article, the heritage of Eastern thinkers, its scientific significance today, the problem of preparing future teachers for interpersonal relations through the heritage of Eastern thinkers, based on national tradition, culture, values, increasing the prestige of the teaching profession, developing interest in the pedagogic profession, new the current importance of developing interpersonal relationships among future teachers in accordance with the requirements of the era, teaching forms and models is discussed.

Keywords: Eastern thinkers, interpersonal relationship, heritage of thinkers, national tradition, culture, value, forms of education, life skills

“Sharq mutafakkirlari merosi vositasida bo'lajak o'qituvchilarni shaxslararo munosabatlarga tayyorlash strategiyalari” mavzusida doktoralik dissertatsiyasi bo'yicha tadqiqot ishini olib borar ekanmiz, bunda har bir jumla izohiga alohida e'tibor qaratib, mazmunini tahlil qilishni o'z oldimizga vazifa qilib qo'ydik.

Strategiyaning o'zi nima? U qanday ma'noni bildiradi? Jamiyat rivojida strategiyaning ahamiyati qanday? kabi savollarga javob topamiz.

“Strategiya” soʻzi yunoncha “strategos” soʻzidan kelib chiqqan boʻlib, «generalning sanʼati» degan maʼnoni ham anglatadi. Bundan tashqari strategiya uzoq muddatga moʻljallangan aniq maqsadni kafolatlovchi jarayon boʻlib, ijtimoiy-siyosiy kurashga rahbarlik qilish sanʼati degan maʼnolarni ham anglatadi.

Strategiya — bu taʼlimotni izlash, ifodalash va rivojlantirish tizimi sifatida izchillik bilan toʻliq amalga oshirilganda uzoq muddatli muvaffaqiyatni taʼminlashga asoslangan aniq tizimdir.

XXI asrga kelib strategiya tushunchasi ancha kengayib, turli yoʻnalishlar rivoji va taraqqiyoti uchun qoʻllanib kelinmoqda. Strategiya - dunyo miqyosida barcha sohalarda vujudga keladigan turli vaziyatlarni prognozlashtirish va bartaraf etishga qaratilgan boshqaruvni tashkil etish masalalariga doir tushunchalarni oʻz ichiga qamrab oladi. Shundan kelib chiqib, har qanday strategiya bir biri bilan oʻzaro bogʻliq, lekin alohida xususiyat kasb etuvchi koʻplab tushunchalarda ifodalanadi.

Strategiyaning asl mohiyati taktik vazifalarni belgilashdan iborat boʻlib, siyosat, strategiya va taktika — strategik rahbarlik va boshqaruv jihatlarini bilan bogʻliq uchta mustaqil kategoriyadir. Ularning farqi shundan iboratki, strategiya tasdiqlangan va amalga oshirish uchun qabul qilingan boʻlsa, uning joriy qilinishi strategiyalashtirilayotgan obektning harakatlantiruvchi kuchiga aylanadi. Taktika esa strategik vazifalarni amalga oshirish boʻyicha kundalik, oylik va yillik (joriy) rejalarni va ularning yechimi boʻyicha tadbirlarni aks ettiradi. Siyosat — bu strategiya va taktikani yagona samarali amal qiluvchi tizimga agregatsiya va integratsiya qilinishidir. Har qanday strategiyani amalga oshirish eng masʼuliyatli jarayon boʻlib, agar u real vaziyatni toʻliq qamrab olgan yaxlit va bir butun reja boʻlsa, uning muvaffaqiyati toʻliq taʼminlanadi.

Yuqorida taʼkidlaganimizdek, strategiya bu biron yutuq maqsadga erishishda tuzilgan va u asosida harakat qilinadigan reja va qoidalar toʻplami hisoblanadi. Qachonki, oʻz strategiyangizga ega boʻlmas ekansiz doimiy yutuqqa va natijaga erisholmaysiz. Hamma aniq maqsadli insonlarning oʻz strategiyasi bor. Maʼlum bir maqsadga erishish uchun strategiya ishlab chiqish talab etiladi, lekin buning uchun bir qancha yoʻnalishlardagi strategiyalar oʻrganib chiqiladi va tahlil etiladi.

Taʼlim tizimi maqsadlariga erishishda taʼlim strategiyasi samarali natija beradi. Taʼlim strategiyasi – lotin tilida "qoʻllanma" degan maʼnoni ham anglatadi, ushbu maʼnoga asoslanilib, taʼlimning oʻqitish sohasida, shuningdek, belgilangan maqsadlarga erishishda aniq maqsad bilan tashkil etilgan barcha harakatlar aniqlanadigan taʼlim strategiyasi haqida gaplashish odatiy holdir. Taʼlim va fan sohasini rivojlantirish, umummilliy taʼlim sifatini tubdan oshirishda zamonaviy taʼlim yondashuvlariga asoslangan, xorij tajribalari bilan integratsiyalashgan taʼlimni tadbir etishda hamda boshqa oʻzlashtirish muhim va talab yuqori boʻlgan fanlarni chuqurlashtirilgan tarzda oʻrganish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir. Shunday ekan, har bir yosh zamonaviy bilimlarni puxta egallasa, oʻz kasbining ustasi boʻlsa, kamoliga koʻz tikkan ota-onasi, xalqining yuzini yorugʻ qiladi, mamlakatimiz farovonligiga hissa qoʻshadi.

Sharq mutafakkirlari merosi vositasida boʻlajak oʻqituvchilarni shaxslararo munosabatlarga tayyorlash strategiyamizning rejalari aniq va oʻzgarmas tamoyillarga tayanadi. Natijada, ishlab chiqqan strategiyamiz tadqiqotimiz jarayonida amalga oshirish koʻzda tutilgan islohotlarning bir maromda, izchil yoʻnalishini taʼminlashga xizmat qiladi. Jumladan, boʻlajak oʻqituvchi oʻz vazifalarini amalga oshirishida turli ilmiy sohalardagi maʼlumotlar va xulosalar bilan qurollanmogʻi, bundan tashqari, improvizatsiya qilmogʻi, quyilgan vazifalar yechimini topishda individual va kreativ yondashuvlardan foydalanmogʻi lozim. Mazkur tanlangan tamoyillar oldin qabul qilingan qarorlarni

o'zgartirish ehtimoli yoki o'zgaruvchan vaziyatdan kelib chiqib, qayta ko'rib chiqish imkoniyatini berishi zarur.

Sharq mutafakkirlari merosi vositasida bo'lajak o'qituvchilarni shaxslararo munosabatlarga tayyorlash strategik dastur va rejasining uyg'unligi hamda turli darajadagi qarorlarning mustahkam bog'liqligi shaxslararo munosabatlarga kirisha olish ko'nikmalarini rivojlantirishdagi muvaffaqiyatni kafolatlaydi.

Shaxslararo munosabatning jamiyat hayotidagi tutgan o'rni haqida mulohaza yuritadigan bo'lsak, quyidagilarga alohida ahamiyat berishni joiz deb hisoblaymiz:

Shaxslararo munosabatlar jamiyatda hal qiluvchi rol o'ynaydi, chunki ular ijtimoiy aloqalarni o'rnatish va qo'llab-quvvatlash uchun asos bo'lib, o'z navbatida shaxslar va jamoalarning farovonligi va faoliyatiga hissa qo'shadi.

Birinchidan, shaxslararo munosabatlar ma'lumotlar, g'oyalar va hissiyotlar almashinuvini osonlashtiradi, odamlarga bir-birini tushunish va samarali muloqot qilish imkonini beradi. Bu umumiy maqsadlarga erishish va muammolarni birgalikda hal qilish uchun zarur bo'lgan hamkorlik va hamkorlikni rivojlantiradi.

Ikkinchidan, shaxslararo munosabatlar odamlarga hissiy yordam, tegishlilik tuyg'usi va o'ziga xoslik manbai bilan ta'minlaydi. Oila, do'stlar va tengdoshlar bilan ijtimoiy aloqalar insonning umumiy farovonligiga hissa qo'shadi va bu aloqalarning etishmasligi ijtimoiy izolyatsiya va ruhiy salomatlik muammolariga olib kelishi mumkin.

Uchinchidan, shaxslararo munosabatlar ijtimoiy tartibni saqlashga va deviant xatti-harakatlarning oldini olishga yordam beradi. Shaxslar va guruhlar o'rtasidagi mustahkam munosabatlar jamiyat va ijtimoiy mas'uliyat hissini yaratadi, bu esa odamlarni jamiyat normalari va qadriyatlariga moslashishga undaydi.

Yuqoridagilarga asoslanib, shuni ta'kidlash joizki, insoniyat faoliyatining barcha jabhalarida shaxslararo munosabatlar ijtimoiy hamjihatlikni rag'batlantirish, individual o'sishni rag'batlantirish va jamiyatning ishlashini ta'minlashda hal qiluvchi muhim o'rin va ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abu Reykhan Biruni. Izbrannyye proizvedeniya, I. Tashkent. AN UzbSSR. 1957, s.87-89.
2. Ibn Sino. Donishnoma, Stalinobod, 1957, 202-bet.
3. Muhammad ibn Muso al-Xorazmiy. Tanlangan asarlar. T., "Fan", 1983.
4. С.Р.Раджабов, К.Х.Хошимов, К.М.Муминходжаев, С.К.Каримова Антология педагогической мысли: Педагогика, 1986. – 320 с.
5. Андреева Г.М. Социальная психология. Учебник для высших учебных заведений. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 384 с.
6. Психологические основы подготовки будущих учителей к межличностным отношениям // "PEDAGOGIK MAHORAT" Ilmiy-Nazariy Va Metodik Jurnal. // 2022, № 3-4. 75 bet 2022
7. Беруний Абу Райхон. Ўйлар, ҳикматлар, нақллар, шеърлар. Тўп. ва нашрга тайёрловчи Абдусодиқ Ирисов. Т., «Ёш гвардия», 1973. – 104 б.
8. N.G. Dilova, Sharq mutafakkirlari merosi vositasida ta'lim jarayonidagi shaxslararo munosabatlarni o'rnatishning pedagogik xususiyatlari,/ "Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar" - Xalqaro jurnal 2022.№2